

Þorsteinn Briem - Um jarðræktarlögin nýju (1936)

Útgáfa 1.0 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðu eintaki af téðu riti. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið rafrænt eintak af því án endurgjalds.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum <https://urlausnir.is>. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó að stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Höfundur skjals þessa álitur að hvers kyns höfundaréttur á prentaða eintakinu sé útrunninn.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

Athugasemdir um þessa útgáfu

Skannað var eintak í vörslu Bókasafns Kópavogs.

Meiriháttar galli á titilsíðu, bls. 2 og 28.

Höfundur skjalsins: Svavar Kjarrval (svavar@kjarrrval.is)

No 73.

— 101 —

631
þor
u

UM

JARÐRAKTARLÖGIN Í YJU

ETIR

ÞORS ÍN BRIEM

REYKJAVÍK — 1936 — FÉLAGSPRENTSMÍÐJAN

BÓKASAFN KÓPAVOGS

Efni:

Hverju stakk ráðuneytið undir stól?
Afstaða Búnaðarþings og tillögur.

Jarðræktarlögin og bóndinn.

Hlutur hinna verst settu versnar.
Bezt settu býlin fá uppbót.
Viðráðanlegasta nýbýlastofnunin torvelduð.
Hámarkið — hálfur áfangi.
Forgöngumenn.
Hroðvirknin.
Samanburður.
Réttur leiguliða skertur.
Eignaskattur af lánum!
Ginning fyrir sveitastjórnir.
Tvennskonar réttur.
Rökvillur stjórnarliða.
Hvernig er tryggður hlutur bóndans?
Hvers á ræktandinn einn að gjalda?
Viðhalds- og umbótasjóðir jarða.
Hvaða tilgangi nær 17. greinin?

Jarðræktarlögin og búnaðarfélagsskapurinn

Réttarskerðing af hálfu ríkisvaldsins.
Val búnaðarmálastjóra.
Pólitískir trúnaðarmenn.
Tortryggð skilvísi bænda.
Hefir S. Í. S. ekki lýðræðisskipulag?
Gildra sosialista.
Kjörgengi í hekturum og kúgildum.
Einræðishneigðin.

Hverju stakk ráðuneytið undir stól?

Landbúnaðarráðuneytið hefir sent hverjum bónda í landinu hin nýju jarðræktarlög. Með þeim hefir það látið prenta frumvarp laganna í því formi, sem það kom fyrst fram í á þingi og greinargerð þess, svo og breytingartillögur þær við frv., sem fram voru bornar af stjórnarsinum.

En ekki eru birtar breytingartillögur annara þingmanna við frv. né þeirra með einu orði getið.

Er því svo að sjá af riti því, sem landbúnaðarráðuneytið hefir gefið út, sem ekki hafi aðrar breytingartillögur komið fram.

Var þess þó að vænta, þar sem um opinbera greinargerð var að ræða, og hún kostuð af almannafé, að þar væri ekki stungið undir stól neinum þeim gögnum, er komu fram í málinu á sjálfu Alþingi.

Þessar breytingartillögur, sem ekki máttu koma með í greinargerð ráðuneytisins út til bænda, voru flestar fluttar af Bændaflokknum, eða í samvinnu við hann.

Miðuðu þær m. a. að því, að hækka styrk til hinna nauðsynlegustu jarðræktarframkvæmda, svo sem votheys- og þurheyshlöðubygginga, túnasléttunar, framræslu, safngryfja og matjurtagarða.

En jafnframt miðuðu breytingartillögurnar að því,

að búnaðarfélagsskapurinn í landinu væri eigi svo mjög borinn ráðum, né svo nærri gengið sjálfsákvörðunarrétti hans, sem gert er í hinum nýju jarðræktarlögum.

Afstaða Búnaðarþings og tillögur.

Um hið síðartalda hefir Búnaðarþingið lýst sinni afstöðu.

Búnaðarfélag Íslands hefir nú sent formönnum hreppabúnaðarfélaganna tillögur síðasta Búnaðarþings, ásamt nefndarálitum, með tilmælum um að jarðræktarlögin og afstaða Búnaðarfélagsins til framkvæmda á þeim lögum verði rædd í búnaðarfélögum hreppanna.

Samkvæmt bráðabirgðaákvæðum jarðræktarlaganna átti Búnaðarþing að hafa breytt lögum Búnaðarfélags Íslands og rofið sig sjálft og látið fara fram nýjar fulltrúakosningar fyrir n. k. áramót.

Síðasta Búnaðarþing var aukarþing, og aðalþing fyrst á næsta ári. En aukabúnaðarþing getur ekki gert breytingar á félagslögum skv. lögum Bf. Ísl. Búnaðarþing verður ekki heldur rofið skv. félagslögum, og þar sem ný félagslög verða aðeins sett á aðalbúnaðarþingi, sem ekki má halda nema annaðhvort ár, þá þóttist aukabúnaðarþingið, sem kom saman 9. sept. s. l., ekki geta gert neinar lögformlegar samþykktir til lagabreytinga og gat því aukarþingið, þegar af þeirri ástæðu, ekki breytt lögum og skipulagi Bf. Ísl. til samræmis við ákvæði jarðræktarlaganna, eins og þau eru nú.

Þetta mun landbúnaðarráðherra hafa séð, og mun

hann því vart hafa vænst annara úrslita á auka-búnaðarþinginu.

Samtímis því, sem aukarþingið tók fyrgreinda afstöðu, gerði það nokkrar tillögur til breytinga á jarðræktarlögunum, að því er tekur til afstöðu Búnaðarfélagsins sjálfs. Eru þær tillögur sendar formönnum Búnaðarfélaganna í hreppunum.

En jafnframt vil eg vekja athygli á ýmsum fleiri ágöllum hinna nýju jarðræktarlaga, heldur en Búnaðarþingið hefir að þessu sinni tekið til meðferðar.

Jarðræktarlögin og bóndinn.

Hlutur hinna verst settu versnar.

Skal þá fyrst að því vikið, sem ýmsir þingmenn stjórnarflokkanna hafa talið höfuðkost laganna, að þau bæti aðstöðu smábænda, sem litlar jarðabætur hafa getað gert.

Öllum mun þó koma saman um það, að þeim bændum riður mest á því, að geta sléttað tún sín, til þess að þeir þurfi ekki að eyða mestöllum sínum dýrmæta heyskapartíma í það að höggva af þúfunum.

En hvernig verður þá aðstaða þess bónda, sem á eftir að slétta tún sitt?

Sú, að hann fær lægri styrk til túnasléttunar en áður.

Til þess að skýra þetta, birtist hér tafla yfir styrk-

veitingar fyrir sléttun á einum hektara í túni, skv. gömlu lögunum og hinum nýju:

Styrkur á hektara í túnasléttum:

	Eftir gömlu lögunum	Eftir nýju lögunum með 20% hækkun	Eftir nýju lögunum án 20% hækkunar	Eftir nýju lögunum með 20% lækkun sbr 11. gr
Sáðsléttun	250 kr.	240 kr.	200 kr.	160 kr.
Þaksléttun	200 —	168 —	140 —	112 —
Græðisléttun	166 —	150 —	125 —	100 —

Sést þá, að sá bóndi, sem á eftir að slétta túnið sitt, hann fær í öllum tilfellum lægri styrk fyrir þetta verk, en áður.

Hafi hann, eða fyrri ábýlendur býlisins, ekki getað gert jarðabætur svo að nemi 1000 kr. styrk, lækkar túnastyrkurinn um 10 kr., 16 kr. eða 32 kr. á hektarann, eftir því, hvernig sléttuninni er hagað.

En hafi hann, eða ábúendur á undan honum, hinsvegar gert jarðabætur, svo að nemi á 11. hundrað króna styrk, þá lækkar styrkurinn fyrir túnasléttur um 41 kr., 50 kr. eða 60 kr. á ha. eða hverjar rúmar 3 dagsláttur, eftir sléttunaraðferð.

Og hafi annaðhvort hann eða fyrri ábúendur komist upp í lægra hámarkið (4000 kr.), svo að til 20% frádráttar komi, þá lækkar styrkurinn um 66 kr., 88 kr. eða 90 kr. á hektara, eftir því hver vinnuaðferðin er notuð.

Þeir, sem búnir eru að slétta tún sín, njóta sama styrks og áður fyrir nýrækt, með sáðsléttuaðferð.

En þeir, sem skemmst hafa getað komist í jarðabótunum, svo að þeir eiga túnin sín enn í karga,

Þeir fá, þrátt fyrir 20% hækkunina, stýfðan styrk, svo að nemur alt að 32 kr. á ha., á meðan þeir eru að vinna mesta nauðsynjaverkið, að slétta túnin sín.

Hér er því staðreyndin þveröfug við það, sem þingmenn stjórnarflokkanna hafa haldið fram, m. a. í útvarpi. Hafi því tilgangurinn verið sá, að bæta aðstöðu þeirra, sem hana hafa erfiðasta, þá hefir það hraparlega mistekist.

Minnsta krafan verður að vera sú, að túnasléttustyrkurinn verði alls ekki lækkaður frá því, sem var áður, því að sú lækkun kemur þyngst, og víða nær eingöngu, niður á þeim, sem minnst hafa getað gert. Hitt væri meiri nauðsyn, að hækka styrk á túnasléttur um tiltekið árabíl, þar sem ekki væri því meiri nýrækt fyrir, til þess að hjálpa hverjum bónda til að losna sem fyrst við þúfurnar í túninu.

Þessi 20% hækkun er blekking ein, þar sem það er raunverulega meira en tekið aftur með annari hendinni, sem veitt er með hinni, eins og ástatt er víðast.

Bezt settu býlin fá uppbót.

Hinsvegar munu fjöldamörg stórbýli á landinu njóta þessarar 20% hækkunar, án þess að til þess sé bein ástæða.

Eru það jarðir með sléttum túnnum af náttúrunni eða sjálfræktuðum flæðiengjum véltækum, með kúgæfu heyfalli. Á mörgum þessara jarða hafa litlar jarðabætur verið unnar, af því að þörf rak síður á eftir.

M. a. koma þessar jarðir í hugann, sem svo stendur á um:

Heyafli.	Styrkur 1924—35. (samtals öll árin)	
1. 1750 hestburðir		kr. 131,10
2. 2270 —		— 107,90
3. 1250 —		— 0,00
4. 1500 —		— 11,40
5. 1650 —		— 271,00
6. 1000 —		— 0,00

Þessi býli fá öll 20% hækkun til haughúsa og hlöðubygginga, nýræktar o. s. frv., þótt aðstaða til vélavinnu og ódýrrar heyöflunar sé einhver hin besta á öllu landinu. Ekki mundi þetta hafa verið talin smábændapólitík hjá öðrum.

Viðráðanlegasta nýbýlastofnunin torvelduð.

Auðsætt er, að hægasta nýbýlastofnunin, sú viðráðanlegasta og notabezta í framkvæmd, er sú, að skifta jörðum milli barna.

Hefir og margur bóndinn það markmið með stærri framkvæmdum, að búa í haginns fyrir þá skiftingu. Og er nauðsyn að hefta eigi höndur þeirra bænda. — Þetta er þó gert, beint og óbeint, með ákvæðum nýju jarðræktarlaganna um 20% stýfingu á styrk, þegar komið er yfir 4000 kr. og með því að svifta menn styrk með öllu, þegar náð er 5000 kr. hámarki.

Stjórnarflokkarnir segja að vísu, að þá sé strax hægt að skifta jörðunum, og stofna nýbýli þá þegar.

En eigi er víst að þar sé hægt á, ef börnum eru ætluð nýbýlin. Þau geta t. d. verið enn í bernsku og á ýmsa vegu hindruð frá að taka þá þegar við ábúð,

þó framsýnn bóndi sé þegar farinn að hugsa fyrir framtíð þeirra, og vilji eigi af neinu árinu missa til að vinna að markinu.

Segja má að visu, að menn gætu farið í kringum hámarksákvæðið, t. d. með því að gera fjárskifti við konur sínar og láta þær búa á jarðarhluta á móti sér. Og svo er raunar um fjölda mörg ný ákvæði þessara laga, að hægt er á ýmsa vegu að fara í kringum þau, jafnvel án þess nokkur viðurlög séu sett. En hroðvirknisleg eru þau lög og illa götött, sem úlfaldinn smýgur þannig í gegnum, en ekki mýflugan.

Hámarkið — hálfur áfangi.

Sýnt hefir verið fram á það í Framsókn, 21. tbl. þ. á., hvernig þetta 5000 kr. hámarksákvæði getur verkað. T. d. á smájörðum, þar sem ekki er aðstaða til sauðfjárræktar, eins og allviða í sumum sveitum sunnanlands, þar sem afrétti vantar.

Það mun ekki of í lagt, að þar sem enginn er sauðfjárbúskapur, né hlunnindi, þurfi 2 kýr á hvern heimilismann til allrar framfærslu, ef ekki er um daglega neytlumjólkursölu til kaupstaða að ræða.

Að gömlu lagi er kýrvöllurinn 3 dagsláttur, eða 1 ha. Og vart á minna treystandi í misjöfnum árum, ef ekki er miklu kostað til kaupa á tilbúnum áburði.

Þá þarf bóndi með konu, einu foreldri og 5 börnum í heimili, 16 ha. töðuvöll sér til framfæris og þó a. m. k. 2 ha. í viðbót handa nauti og ungviði til við-

halds og brúkunarhestum. Því að víða er ekki annað fært, en taka útslægjur til sumarbeitar handa svo mörgum nautgripum.

Byrji nú bóndinn sem frumbýlingur á túnalitilli og niðurniddri smájörð, er ekki hentar til annars en kúabúskapar, þá er illt að hefta höndur hans svo, að hvorki hann, né afkomendur hans, geti náð því marki, sem nú var greint.

En hvað gera lögin?

Til haughúss-, safngryfju- og þurheys- og votheys-hlöðu-bygginga, er samsvari þessum gripafjölda, verður skv. lögunum að stýfa styrkinn áður en lok-ið er. Hámarksákvæðið til þessara framkvæmda bindur það, sbr. 13. gr. Og þurfi framræslu í túni eða til túnaaukningar, þá mun sá styrkur, sem eftir er, svara til fullvinnslu á 7,5—9 ha., eftir því, hve mikið er sléttað í túni og hvernig unnið er.

En hvorki bóndinn né afkomendur hans, né neinir þeir, sem þessa jörð taka í framtíðinni, fá nokkurn styrk til að vinna þá 9—10 ha., sem til vantar.

Þetta býli kemst því aldrei nema hálfan áfangann, með tilstyrk jarðræktarlaganna, eins og þau eru orðin.

Á fyrri öldum var að vísu talið að kýrin, eða hundraðið, dygði manni í heimili. En á þá að miða hámark búnaðarframfaranna við jafn takmarkaða fullnægingu hinna allra frumstæðustu þarfa eins og á sultaröldum landsins?

Það mun sagt verða, að í fæstum sveitum hagi svo til, að vart sé um annan afurðapening að ræða en nautgripi.

En á þá að gera upp á milli sveita, eftir búpeningstegundum?

Eða mundu sauðfjársveilirnar nokkru síður þurfa ræktunar, eins og þar eru horfur um afurðasölu og arð af útslægjuheyskap allvíðast?

Svo mikið er víst, að núgildandi hámarksákvæði eru meira af handahófi en náinni athugun sett.

Forgöngumenn.

Oft hafa og jarðræktarfrömuðurnir verið forgöngumenn í sveit sinni um jarðabætur og félagskap og samtök þar að lútandi, svo sem útvegum verkfæra o. fl. — Hafa þeir þannig oft beint og óbeint ýtt undir aðra og ýmislegt mátt af þeim læra. Getur því í sumum tilfellum verið vafasamur gróði að hefta þá, sem bezt kenna með fordæmi sínu.

Fremur mætti, ef eigi yrði hjá komist, vegna fjárhags ríkisins, lækka árlega hámarkið, þar sem hefir verið unnið fyrir meira en 5000 kr. styrk, en að stýfa þar alveg af, og það fyrir niðjana líka. Því að ekki má nú einu sinni veita býli neinn styrk fram yfir þetta, þó að tún eyðist af skriðuföllum, eða öðru óviðráðanlegu, sem víðar getur hent, en þar sem svo er óbyggilegt, að búferlaflutningur að opinberri tilhlutun, skv. VI. kafla laganna, komi til.

Hámarksákvæðin eru því á alla vegu óheppileg eins og þau eru nú og verður að gera kröfu um að fá þeim breytt.

Hroðvirknin.

Óheppilegt er það ákvæði 9. gr., að styrkur til hlöðu- og áburðarhúss greiðist ekki nema það sé

mælt það sama ár, sem verkinu er lokið. Afleiðingin er sú, að ef bóndi steypir haughús eða lýkur við hlöðubyggingu að haustinu, eftir að mælingar hafa farið fram, þá tapar hann af styrknum, nema hann geti fengið mælingamann til að koma og mæla verkið fyrir áramót.

En þar er oft um langan veg að sækja. Hefir þó mörgum bónda sunnanlands þótt sá tíminn hentugur til þessara starfa, með því að oft er það hægt vegna tíðarfars og annir þá minni, en að vorinu, ef vel viðrar, svo fénaður kemur ekki á gjöf. — Á bóndi þá að missa af styrknum, ef trúnaðarmaður getur ekki komið og mælt verkið fyrir árslok?

Er hér enn eitt dæmi þess, hve lítil hefir verið athuginin við samningu laganna.

Samanburður.

Það skal játað, að dálítið tillit hefir verið tekið til tillagna Bændaflokksins um hækkun á ýmsum allra nauðsynlegustu liðum ræktunarinnar, en sú hækkun er tekin aftur með hinni hendinni, þar sem sízt skyldi, eins og áður getur.

Af því að við erum dagsverkaútreikningnum vanari en metratalinu, fylgir hér með tafla um hækkun og lækkun á hverju dagsverki, frá því sem var í eldri lögunum, með samanburði við tillögur Bændaflokksins.

Tafla

er sýnir samanburð á styrkveitingum á hvert jarðabótadagsverk eftir gömlu og nýju jarðræktarlögunum og tillögum Bændaflokksins.

	Á dagsverk		
	kr. ¹⁾	kr. ²⁾	kr. ³⁾
1. Þvaggryfjur, alsteyptar	1.50	1.70	2.00
2. ————— steyptar, með járnþaki ..	1.50	1.50	2.00
3. Áburðahús, alsteypt	1.50	1.75	1.75
4. ————— steypt, með járnþaki ...	1.50	1.50	1.50
5. ————— og safnþrær úr öðru efni	1.50	1.50	1.50
6. Haugslæði með 1 meters veggghæð og steyptu undirlagi		1.00	1.00
7. Framræsluskurðir. Dýpt 1 meter og grynri	1.00	1.08	1.50
8. Framræsluskurðir. Dýpt 1 m. til 1,3 m.	1.00	1.20	1.50
9. Framræsluskurðir. Dýpt yfir 1,3 metra	1.00	1.20	1.50
10. Lokræsi: Grjótræsi	1.00	1.02	1.50
11. ————— Viðarræsi	1.00	1.08	1.50
12. ————— Hnausræsi	1.00	1.26	1.50
13. ————— Pípuræsi	1.00	1.20	1.50
14. Nýrækt: Þaksléttur	1.00	0.80	1.00
15. ————— Græðisléttur	1.00	0.84	1.00
16. ————— Sáðsléttur	1.00	1.00	1.00
17. ————— Óbylt land	1.00		
18. Túnasléttur: Þaksléttur	1.00	0.70	1.00
19. ————— Græðisléttur	1.00	0.75	1.00
20. ————— Sáðsléttur	1.00	0.80	1.00
21. Matjurtagarðar	1.00	1.08	1.50
22. Grjótnám (árshámark nú aðeins 50 kr.)	1.00	1.00	1.00
23. Girðingar: Gaddavirsgirð., 5 strengja, án undirhleðslu	1.00	1.00	1.00
24. Þurheyshlöður, steyptar, með járnþaki	0.50	0.50	1.00
25. ————— úr öðru efni		0.50	1.00
26. Votheyshlöður	0.50	0.75	2.00

¹⁾ Fyrsti dálkur sýnir styrkveitingu á dagsverk skv. gömlu lögunum.

²⁾ Annar dálkur sýnir „styrkinn“ skv. nýju jarðræktarlögunum.

³⁾ Þriðji dálkurinn sýnir styrkinn eftir tillögum Bændaflokksins.

Sést af þessari töflu hvernig hækkanir á einstökum liðum eru teknar aftur með hinni hendinni af þeim, sem mest eiga ógert. Þyngst koma lækkanirnar niður á þeim, sem enn eiga túnin ósléttuð. Liggur við, að þeir séu lagðir í einelti með þessari laga-setningu. Svo mikil blekking verður í 20% hækkuninni í framkvæmd, vegna styrklækkunarinnar á þeim verkum, sem þeir eiga óunnin.

En verst verða þó þeir úti, sem ekki hafa önnur tünstæði en með svo grunnum jarðvegi, að nota verður þaksléttuaðferðina, en þar lækkar styrkurinn um 30 auru á dagsverk. Hagar þó svo til á mörgum jörðum, að eigi verður annari sléttunaraðferð við komið. Hér verður því í framkvæmdinni ráðist á lægstu garðana, þrátt fyrir þessa 20% sýndaruppbót.

Það verður því að vera krafa bænda, að styrkur til tinasléttunar verði hækkaður a. m. k. upp í það, sem áður var.

Jarðræktarlagafrv. Bændafll. miðaði að því, að skapa ný átök í landbúnaðinum um betri hirðingu þess áburðar, sem mest fer forgörðum af, um votheys- og þurheyshlöðu byggingar og framræslu og matjurtaræktun.

En svo mikið er víst, að ekki skapast straumhvörf í þessu efni fyrir hinar lítilfjörlegu hækkanir í jarðræktarlögunum nýju, eins og t. d. 2 auru hækkunina á grjótræsnum.

Við verðum því, eins og áður, að knýja á og þreyst ekki fyrir en náð er markinu.

Þess vegna þarf að bera fram á búnaðarfélagsfundum hreppanna tillögur um styrkhækkun til

greindra framkvæmda, eigi lægri en voru í tillög-um Bændaflokksins.

Réttur leiguliða skertur.

Þá hefir réttur leiguliða á opinberum jarðeignum verið skertur um þriðjung. Er það bending um, að valt geti orðið veraldarlánið, þegar allir eru orðnir leiguliðar ríkissjóðs.

Dæmi er þó til þess, að menn hafi boðið hærri leigu, er þeir tóku opinberar jarðeignir til ábúðar, einmitt vegna þess, að þeir treystu því, að ekki yrði rýrður þessi leiguliðaréttur, enda til að hreppstjórar hafi bent á það, er þeir leigðu jörðina. Og eiga þeir ábúendur þá a. m. k. sanngirniskröfu, ef ekki lagakröfu, að kjörin séu óbreytt.

Eignaskattur af lánum!

Þá kem eg að 17. gr. laganna, um „fylgiféð“.

Sjálfst nafnið, „fylgifé býlisins“, er blekkjandi í lögunum, þar sem það, í ákveðnum tilfellum, á alls ekki að fylgja jörðinni, heldur renna í sveitar- eða bæjarsjóð.

Auðsætt er, að greiða verður alla skatta af „fylgifénu“, þ. á. m. eignaskatt, þó það sé eign annars aðila og skýrt aðgreint frá „verðhæð þeirri, er seljandi (jarðeigandi) á í eigninni“, sbr. 17. gr., 3. m.gr., 1. málslíð.

Þar sem „fylgiféð“ skal „meðtalið í matsverði býlisins samanlögðu“ (sbr. 17. gr., 1. m.gr., 2. málslíð), þá mun og eiga að greiða af því erfðafjárskatt.

Ginning fyrir sveitarstjórnir.

Ef til vill gæti það verið ginnandi fyrir tekjurýra sveitarsjóði, að fá „fylgifé“, þegar jarðir seljast hátt, og ráðin til, fyrir skammsýnar sveitarstjórnir í fjárhagsvandráðum hreppa, að stuðla að verðhækkun til að ná í sinn hluta af fylgifénu.

En hvað yrði þá úr þeim tilgangi þessarar lagsætningar, sem uppi er látinn, að koma í veg fyrir verðhækkun?

Hvergi er heldur í greininni svo mikið sem nein viðurlög við því, ef farið yrði á aðra vegu á bak við ákvæði hennar og eru þó viðurlög sett við sumum öðrum brotum á lögunum. Er það einkennileg hroðvirkni, þó erfitt yrði að uppljósta brotum, ef seljandi og kaupandi ljósta eigi sjálfir upp.

Tvennskonar réttur.

Þá stingur það í augun, að „fylgifjár“ákvæðin ná aðeins til lögbýla, en ekki til ræktunarlóða, eða lendna í nánd við kaupstaði, og virðist einhver hafa verið þar til forsvars.

Það er þó ekki svo lítill hluti jarðræktarstyrksins, sem fer í kauptún og kaupstaði og er sívaxandi, enda gott fyrir verkamenn að hafa ræktaðan blett sér til styrktar og öryggis með stopulli daglaunavinnu.

En auk þess hafa margir aðrir kaupstaðabúar ráðist í stórfeldar ræktunarframkvæmdir, sem oft ganga kaupum og sölum.

Hvers vegna er þá rétturinn gerður tvennskonar? Kvaðir á annað, en ekki hitt? Eru þó ekki

minni viðskifti með lóðir og lendur í nánd við kaupstaði, en jarðir í sveitum, þar sem slíkar lendur skifta stundum oft um eigendur sama árið. En þar eru engar kvaðir á lagðar, þó ekki væri minni ástæða til.

Ekki stöðvar þessi tvennskonar réttur strauminn úr sveitunum.

Rökvillur stjórnarliða.

Síðustu árin virðast þær jarðir sízt hafa verið ódýr-astar að tiltölu, sem minnst hefir verið gert á. En mörg dæmi um hinar, sem tekið hafa mestum um-bótum, að þær ekki hafa selst fyrir tilkostnaðarverð mannvirkja að jarðabótunum meðtöldum.

Hvers vegna á þá að taka þær jarðirnar út úr og gera sérstakar ráðstafanir til verðlækkunar á þeim jörðum einum, sem gerðar eru á jarðabætur?

Vakir hér sparnaðurinn fyrir stjórnarflokkunum? Að fá bændur til að draga að sér um jarðabæturnar, svo ræktunarstyrkurinn geti þannig lækkað af sjálfu sér?

Bændastéttin leggur nú árlega um og yfir hálfa miljón dagsverka í ræktunarframkvæmdir á jörðunum. Og ef dagsverkið væri reiknað á 5 kr., að styrk frádregnum, þá er það 2½—3 miljónir kr. árlega, eða 25—30 miljóna framlag af hálfu bændanna á hverjum 10 árum, milli þess sem fasteignamat fer fram.

Munu nú jarðirnar geta hækkað um meira en helming þessa kostnaðar við hvert fasteignamat? Mun ekki hitt nær, að meira en helmingur jarðbóta-

kostnaðar verði að „afskrifast“, bæði við fasteignamat og sölur, eins og nú horfir við?

Sést þá hve mikil líkindi eru til þess, að jarðabótamennirnir geti hlaupið frá jörðunum „með ræktunarstyrkinn í vasanum“, eins og formælendur laganna halda fram.

Hvaða ástæða væri líka fyrir jarðarkaupanda, að kaupa háu verði þann ræktunarstyrk, sem kominn er í býlið, þegar hann á styrkinn vísann jafnskjótt og hann gerir jarðabæturnar sjálfur?

Hér er því um rökvillur að ræða og ekki annað.

Hvernig er tryggður hlutur bóndans?

Ekki er með einu orði að því vikið í lögunum, að jarðabótabóndinn eigi fyrst að fá ræktunarkostnað sinn upp borinn, áður en kvöðin er lögð á eign hans.

Ekkert orð finnst í lögunum, er tryggi jarðræktarbóndanum það endurgjald fyrir framlagðan kostnað, né strit og orku sína og sinna, að hann verði skaðlaus af, ef hann eða hans verða að sleppa jörðinni.

Skv. 17. gr. á viss hluti af verðmæti jarðar hans að verða skýrt aðgreindur frá „verðhæð þeirri“, er hann „á í eigninni“, hvað svo sem þessu líður.

Og ekki á heldur að taka neitt tillit til þess, þó jarðabætur þær, er „styrks“ hafa notið, séu svo nýjar, að jarðabótabóndinn hafi enn ekki haft þeirra nein not, þegar hann, eða ekkja hans, verður að selja jörðina.

Þó að hann, eða bú hans, fái ekki sinn eigin kostnað upp borinn í jarðarverðinu og hafi einkis af-

rakstrar af honum notið, þá leggja lögin kvöðina á eigi að síður.

Þetta kallar einn af formælendum laganna „að létta bændunum í framtíðinni lífsbaráttuna, án þess að gera það á kostnað þeirra, sem nú búa á jörðunum.

Hvers á ræktandinn einn að gjalda?

Ef ríkið á að reyna að halda verði fasteigna niðri með skattlagningu á það, sem þær seljast fram yfir fasteignamat, þá virðist skattálagningin eiga að koma jafnt niður, hvort sem um jarðir er að ræða, eða lóðir og hús í kaupstöðum.

Því að ef miða á við það, að öll sú verðaukning, sem leiðir af framlögum ríkissjóðs til atvinnuveganna og umbóta á landinu, sé eign ríkisins, þá má leita að fleiru en jarðræktarstyrknum.

Sjálfsgagt mætti þá líka taka vegi og brýr, síma, hafnargerðir o. fl., sem nemur margföldum jarðræktarstyrknum.

Fátt hefir þó eins mikil áhrif á verðlag lóða og hafnargerðirnar. En þær styrkir ríkissjóður að $\frac{2}{3}$ hlutum. Lægi þá ekki eins nærri, að meta hvað óræktuð lóð hækkar í verði við hafnargerðarstyrk, eins og jörð vegna ræktunarstyrksins?

Vel má hugsa sér það dæmi, að jörð hækki meira í verði vegna nærliggjandi hafnargerðar, eða vegalagningar, eða póst- og símastöðvar, en fyrir þann ræktunar„styrk“, sem hún kann að hafa notið.

Hvers vegna á þá endilega að elta uppi ræktunarstyrkinn, jafnvel áður en jarðabótamaðurinn hefir

fengið vinnu sína og framlagðan kostnað upp borinn?

‘Hvers vegna á einmitt að leggja kvaðir á vinnuna, og það jarðabótavinnuna sérstaklega?

Á það að vera afsökun, að þetta sé ekki gert nema í sveitunum?

Viðhalds- og umbótasjóðir jarða.

Annað mætti taka til athugunar í sambandi við þessi mál.

Það er viðhald og endurnýjun jarðabótanna.

Ef einhverskonar kvöð er lögð á jörð, sem kynni að seljast yfir fasteignamat, vegna jarðræktarstyrksins, þá á sú kvöð a. m. k. ekki að gjaldast í sveitar- eða bæjarsjóð, eða þangað, sem hún yrði að eyðslueyri. Kvöðin ætti þá að greiðast í sérstakan sjóð, til umbóta á jörðinni. Á vissu árabili mætti þá, undir umsjón Búnaðarfél. Ísl., verja samansöfnuðum vöxtum, að meira eða minna leyti, til endurnýjunar jarðabótunum, eða, ef þess þætti einhverju sinni eigi þörf, þá til framhaldandi umbóta á jörðinni.

Segja má að visu, að hér yrði ekki um miklar fjárhæðir að ræða. En þegar sjóðupphæðin tvöfaldaðist af einum sama vöxtunum á hverjum 12—17 árum, eftir vaxtafætinum, þá gæti slíkur sjóður oft að gagni komið í sögu hvernar jarðar.

Þessu hreyfði eg við jarðræktarlagaumræður í E. d en við það var ekki komandi hjá stjórnarflokkunum og því greiddi eg atkvæði á móti 17. gr.

Eg tel að þá grein þurfi að umskapa frá rótum, eða fella að öðrum kosti, enda játaði einn af höfund-

um laganna það, nú á nýafstöðnu Búnaðarþingi, að greinin nái ekki yfirlýstum tilgangi eins og hún er nú.

En hvaða tilgangi nær 17. greinin þá?

Að ríkið geti smám saman talið sig eiga meiri og minni hluta í hverri jörð á landinu, eða hvað?

Margir eru þess fullvissir, að fyrir eigi fáum þeirra þingmanna, er lögin samþykktu, hafi það vakað, að ef bændur létu góðfúslega af hendi þann fingur, sem af þeim er tekinn með 17. gr., þá væri hægra að ná allri hendinni síðar.

Og augljóst er, að ef þeir menn ná meirihluta-valdi, sem vilja gera allar jarðir að rikiseign, þá er þeim allmiklu auðveldari leikurinn, ef svo og svo mikill hluti af hverri jarðeign er þegar áður í sjálfru fasteignamatinu skýrt fráskilinn „verðhæð þeirri er seljandi (jarðeigandi) á í eigninni“ eins og nú á að gera skv. lögunum, sbr. 17. gr. 3. mgr.

Jarðræktarlögin og búnaðarfélagsskapurinn.

Um I. kafla laganna hefir mest verið rætt og rit-að og má þar einkum benda á nefndarálit meiri og minni hluta frá Búnaðarþinginu.

Er öllum nýmælum I. kafla beint gegn elzta og merkasta búnaðarfélagsskap landsins, Búnaðarfélagi Íslands.

Réttarskerðing af hálfu ríkisvaldsins.

Bf. Ísl. hefir jafnan unað illa þeirri skerðingu á rétti þess, er sett var í jarðræktarlögin frá 1923, að á meðan Bf. Ísl. færi með framkvæmd laganna, skyldu 2 stjórnarnefndarmanna tilnefndir með hlutfallskosningu, af landbúnaðarnefndum Alþingis. Mátti þó segja, að ákvæði þetta reyndist félaginu eigi eins hættulegt vegna þess að í landbúnaðarnefndir völdust yfirleitt mestu landbúnaðarvinir þingsins. Og í annan stað leiddi það af hlutfallskosningunni, að þessir 2 stjórnarnefndarmenn voru pólitískir andstæðingar, og því svo tryggt sem verða mátti, að þeir gerðu ekki með sér samtök gegn hagsmunum Bf. Ísl.

Úrslitavaldið varð því í rauninni hjá fulltrúa Búnaðarþingsins í stjórninni.

Þrátt fyrir þetta var, sem von var til, jafnan sókn af hendi Búnaðarþings, að fá þessa fyrgreindu réttarskerðingu numda úr lögum. Og tókst þetta með samþykki flestra þingmanna 1935.

Þó var vitað að Socialistar voru réttarbótinni mótfallnir undir niðri, og héldu þeir því fram að ríkið ætti sjálft að annast framkvæmd laganna.

Og nú er í ljós komið, eftir yfirlýsingu Framsóknarflokksmanns á aukabúnaðarþinginu, að hans flokkur hugði og á launráð gegn félaginu.

Fyrst og fremst settu þeir þau skilyrði að ákveðinn flokksmaður þeirra yrði kosinn í stjórn félagsins, og var að því gengið til samkomulags.

Í öðru lagi höfðu þeir á fjárlögunum 1935 sett það skilyrði fyrir styrkveitingu til Bf. Ísl., að ráð-

herga samþykkti val búnaðarmálastjóra og jafnframt falið ríkisstjórninni að undirbúa tillögur um skipulag félagsins og yfirstjórn búnaðarmálanna. En ráðherra, eða umboðsmenn hans, hafði heitið Bf. Ísl. friði í því efni, ef fyrra skilyrðinu yrði fullnægt.

Nú var því yfirlýst af fylgismanni landbúnaðarráðherra á aukabúnaðarþinginu, að þegar þeir flokksmenn hans samþykktu réttarbótina til Bf. Ísl. á þingi 1935 þá „hafði þingmeirihlutinn fyrir augum þessi ákvæði fjárlaganna og hugðist koma áhrifum sínum fyrir með framkvæmd þeirrar athugasemdar“.

Það er því upplýst, að um leið og Framsóknarfl. greiddi réttarbótinni atkv. sitt, þá hugði hann á þau ráð, að skerða frelsi félagsins í reyndinni enn meir, en áður var.

Þessum fyrirhuguðu réttarskerðingum er nú fyrir komið í I. kafla jarðræktarlaganna.

Val búnaðarmálastjóra.

Fyrsta réttarskerðingin er sú, að val búnaðarmálastjóra er bundið við samþykki ráðherra.

Þetta þýðir, eins og þegar er í ljós komið, að ráðherra getur sagst samþykkja einn ákveðinn mann til stöðunnar og **engan** annan. Hefir Bf. Ísl. þá ekki í reyndinni nein ráð um val þessa starfsmanns síns. Og það er jafn ófrjálst um að koma honum frá starfi, hversu svo sem hann kynni að reynast, því að ráðherra getur neitað að samþykkja nokkurn mann annan, en þann einan, sem Bf. Ísl. vildi losna við.

Þó er framkvæmd jarðræktarlaganna aðeins lit-

ill hluti þess starfs, sem búnaðarmálastjóri á að annast, og raunar sá vandaminsti, því að þar er aðeins eftir settum reglum að fara.

Aðalstörf sín fer búnaðarmálastjóri með í umboði félagsstjórnarinnar. Hann á að sjá um daglegar framkvæmdir alls þess, sem stjórnin felur honum. Og hún á að bera ábyrgð á störfum hans gagnvart Búnaðarþingi.

Hvaða réttarhugsun samrýmist það, að búnaðarfélagsstjórn eigi hvorki að ráða vali né uppsögn þess starfsmanns, sem hún á að bera ábyrgð á?

Auðsætt er, að ráðh. gæti heimtað þann mann í búnaðarmálastjórastöðu, sem virti fyrirmæli búnaðarfélagsstjórnarinnar algerlega að vettugi, og það í mikilsvarðandi málum. Og er augljóst, hversu slíkir árekstrar milli stjórnar og framkvæmdarstjóra hlytu að trufla og lama, að meira eða minna leyti, starf félagsins.

En þótt búnaðarfélagsstjórn fái hvorki ráðið vali né uppsögn búnaðarmálastjóra, þá á hún að bera ábyrgð á starfi þessa framkvæmdarstjóra síns.

Eftir því fordæmi, sem núverandi landbúnaðrráðherra hefir gefið, má búast við að búnaðarmálastjóraskifti verði jafntíð og ráðherraskifti í landinu.

Er þá auðsætt, hvernig fer um alt samhengi og festu í starfi félagsins, og gæti það orðið til að rýra, eða ónýta, margt af því starfi, sem unnið er með mestri framsýni, svo sem fyrirkomulag og framkvæmd ýmsra tilrauna og rannsókna í þágu búnaðarins.

Þarf það engra skýringa við, hvert tjón það gæti orðið landbúnaðinum, að hafa svo tíð framkvæmd-

auktjóraskifti, er alltaf tæki nýr og nýr viðvaningur við.

Pólitískir trúnaðarmenn.

Þessi I. kafli laganna virðist meir miðaður við persónur, en málefnið sjálf.

Í sambandi við það eru ákvæði 4. gr. um að búaðarsamböndin skuli ráða trúnaðarmenn sína í samráði við búnaðarmálastjóra, en ekki Bf. Ísl. Virðist það liggja að baki, að ráðh. geti, með tilstyrk búnaðarmálastjóra síns, komið fram flokkspólitískum sjónarmiðum við val þessara starfsmanna búnaðarsambandanna. En annað mál er, hvort það er heppilegt.

Tortryggð skilvísi bænda.

Þá er bændum svo lítt trúað til skilvísi, að blaðgjaldið er með lögum gert að skattgjaldi og lagður við réttindamissir, ef eigi er greitt.

Þótti það illa samrýmast mannréttindahugsjón nútímans, að svifta nokkurn mann réttindum fyrir sveitarskuld. En nú er það réttindahugsjónin í garð bændanna, að þeir séu sviftir réttindum fyrir 3 kr. skuld.

Hefir S. Í. S. ekki lýðræðisskipulag?

Því hefir ekki enn verið svarað, að hverju leyti kosningafyrirkomulag Sambandsins og Fiskifélagsins væri ólýðræðislegt.

En í búnaðarsamböndunum og Bf. Ísl. er sambæri-

legt kosningafyrirkomulag sem í S. Í. S. og Fiskifélagi Íslands, enda má segja að S. Í. S. sé byggt upp einmitt eftir fyrirmyndinni frá Búnaðarfélagi Íslands.

Hefði því mátt ætla, að Framsóknarflokkurinn væri ánægður með kosningafyrirkomulag Bf. Ísl., eins og hann er yfirleitt ánægður með skipulag S. Í. S.

Ekki hafa svo vitað sé komið fram raddir um það á Sambandsfundum, að koma þar á beinum kosningum til þeirra funda. Samvinnumenn hafa yfirleitt litið svo á, að beinar kosningar og óbeinar hefðu að visu hvor um sig sína kosti og ókosti. En þeir hafa þó talið hina óbeinu fulltrúakosningu betur viðeigandi í slíkum deildafélagsskap sem Sambandið er.

Bæði S. Í. S. og Fiskifélagi Íslands hefir þótt það kosningafyrirkomulag heppilegra, kostnaðarminna og hægara í framkvæmd.

Og á meðan þessum félögum báðum þykir þetta fyrirkomulag hentara og engum kemur til hugar að amast við því þar, þá er ekki augljós nauðsynin á því, að **banna** bændum að hafa þetta sama fyrirkomulag í búnaðarfélagsskap sínum, sem byggður er upp á sama hátt.

Bændur eru sjálfir einfærir um það, án lagabringunar frá Alþingi, að koma á því kosningafyrirkomulagi í félagsskap sínum, sem þeim kann sjálfum að þykja best henta á hverjum tíma

Þeir hafa sízt sýnt sig þess óverðuga, að njóta þeirra félagsréttinda sem annara, eins og aðrar stéttir í landinu.

Stjórnarflokkarnir þurfa því ekki að líta á þá sem óvita, er gefa verði með lagabringunum fyrirmæli um slíkt.

Gildra sosíalista.

Það mætti furðuleg bjartsýni heita, ef landbúnaðarráðherra, eða flokkur hans, hefir vænst þess, að lögbvinguð breyting á kosningafyrirkomulagi í búnaðarfélagsskap bænda veitti sér betri aðstöðu.

Hinsvegar er það skiljanlegt, að socialistar hafi viljað lögbvinga þetta kosningafyrirkomulag hjá Bf. Ísl.

Þeir hafa aldrei látið sér umhugað um sjálfstæði þess.

Þeir óska eigi sjálfstæðra stofnana, innan ríkisins. Ríkið á, skv. stefnuskránni, sjálft að hafa starf þeirra með höndum.

Það samrýmdist því einkar vel allri stefnu socialista, að beita lagabvingunum við slíkan félagsskap sem Búnaðarfélag Íslands.

Auk þessa hafa þeir sérstaka ástæðu til þess að fá hlutfallskosningafyrirkomulag þar sem fultrúafjöldinn færi, a. m. k. að forminu til, eftir kjósendatölunni, viðurkennt á sem allra flestum sviðum, svo að erfiðara verði að standa á móti því í kjördæmamálinu, þegar tími þykir þar til kominn.

Og þá var þeim auðsær vinningur að geta komið nýju kosningafyrirkomulagi inn í hinn eina allsherjarfélagsskap bændanna, til þess að geta sagt við þá síðar: Þið, sem hafið hlutfallskosningar, þar sem fulltrúafjöldinn fer eftir höfðatölu kjósenda á hverjum stað, í hinum eina allsherjarfélagsskap ykkar sjálfra, — hvernig getið þið haldið í kjördæmi þar sem hlutfallskosningum verður ekki við komið?

Socialistar hafa verið Tímamönnum framsýnni

og litið á þetta sem einn þátt í undirbúningi nýrrar nýtt kjördæmamál, þegar tími væri til kominn. Hafa þeir þózt ná þarna nýrri tröppu í stiganum, til að standa á í því máli.

Kjörgengi í hekturum og kúgildum.

Aftur á móti munu hin afkáralegu kosningarréttar- og kjörgengisskilyrði vera frá Timamönnum runnin. Enda hinum greindari socialistum tæpast til trúandi, að miða kosningarrétt og kjörgengi við flatarmálsmetra, hvort sem óræktaðir eru eða ekki, eða við kúgildi, eins og nú er í reglugerð landbúnaðarráðherra.

Eftir sömu réttarhugsjón ætti kjörgengis- og kosningaréttur í kaupfélögunum að miðast við úttekt og innlegg og í Fiskifélagi Íslands að fara eftir veiðimagni og mælast í þorskum!

Hver á þá kjörgengis- og kosningarréttinn, jarðabótamaðurinn eða kúgildið?

Einræðishneigðin.

Allur fyrirskipanatónn I. kafla ber vott um þann einræðisanda, sem eigi þolir sjálfstæðan félagsskap.

Þetta skýrist enn betur við það ávarp til búnaðarfélaga, sem komið er frá minni hluta búnaðarþings og búnaðarfélagsstjórnar, dags. 16. sept.

Þar kemur það svo skýrt í ljós sem verða má, hverju minni hlutanum hefir verið hótad, ef þeir gengju ekki að þeim kostum, sem stjórnin hefir sett. —

Því hefir verið hótað að ganga enn lengra, en nýju jarðræktarlögin heimila.

Skv. 8. gr. getur ráðherrann tekið í sínar hendur framkvæmd jarðræktarlaganna, ef Bf. Ísl. vill ekki hlíta skilyrðum þeirra.

En hér hefir því verið hótað, að ganga miklu lengra en lögin taka til.

1. Því er ekki aðeins hótað, að taka trúnaðarmenn eða ráðunauta búnaðarsambandanna undir eina nýja skrifstofudeild í stjórnarráðinu, og þá líklega búnaðarsamböndin með.

2. Því er hótað, að taka búfjárræktina, þ. e. nautgriparæktarfélagin, hrossaræktarfélagin og sauðfjárræktarþúin, undir stjórnarráðið. Stjórnarráðið á að segja fyrir um kynbótahestana, nautin og hrútana.

3. Því er hótað, að taka fóðurbirgðafélagin undir stjórnarráðið og svo auðvitað allar búfjársýningar, hrossa og hrúta, kálfa og kúa og hvers annars, sem þá verður sýnt.

4. Og Búnaðarfélag Íslands á ekki að mega hafa forgöngu að því, að veita trúnaðarmönnum búnaðarsambandanna og starfsmönnum nautgriparæktar- og fóðurbirgðafélaganna fræðslu.

Því er hótað, að taka námskeiðin fyrir þessa menn undir stjórnarráðið.

5. Því er hótað, að taka sandgræðsluna af Bf. Ísl. og leggja undir stjórnarráðið, þó að vitað sé, að sandgræðslan hefir að beztu gagni komið síðan hún var tekin undan umsjón stjórnarráðsins og sett undir Bf. Ísl.

6. Því er hótað, að taka landmælingastarfsemina frá Bf. Ísl.

7. Því er hótáð, að taka búreikningaskrifstofu ríkisins frá Bf. Ísl.

8. Og því er loks hótáð, að taka af Bf. Ísl. ráðunauta þess og einnig beint og óbeint alla þá fjölþættu leiðbeininga- og ráðunautastarfsemi, sem allur almenningur og þar á meðal ríkisstjórnin sjálf, hefir orðið að sækja til Bf. Ísl.

Eftirtektaer verð eru orð Jóns Hannessonar í nefndaráliti hans: „Slik stjórnardeild mundi sækja í það að vaxa.“ Já, ætli hún vaxi ekki fljótlega, a. m. k. að starfsmannahaldinu.

En svo er gefin góð von um meira. Því er hótáð óbeint, að síðar verði tekin af Bf. Ísl. úthlutun styrks til búnaðarsambandanna. Sama er um leiðbeiningarnar í loðdýrarækt og fóðurtilraunir Bf. Ísl. og um hinar stórmerku jarðvegsrannsóknir Bf. Ísl. hjá Jakobi Líndal á Lækjamóti.

Þessu er nú elzta og merkasta félagsskap bændanna hótáð.

Hverju á Bf. Ísl. þá að fá að halda eftir?

Og hvað á því að vera leyfilegt framvegis?

Samkv. ávarpi minni hlutans á Búnaðarþingi, sem þar má gerst um vita, verður því þetta leyfilegt:

1. Það má úthluta vinnuhjúaverðlaunum af eigin fé,

2. Því á að leyfast að gefa út bækur.

3. Því á að leyfast að veita styrk til búnaðarnáms, ef það hefir fé til.

4. Því á að leyfast að eiga áfram garðræktartilraunastöð sína á Laugavatni.

5. Og því á að leyfast að halda eign sinni á Sámsstöðum í Fljótshlíð, þar sem félagið hefir rekið sínar.

stórmerku korn- og grasfræræktartilraunir, hvernig sem fer um fé til þessara tilrauna í framtíðinni.

Þetta er afmælisgjöfin, sem Bf. Ísl. á að fá á ald-arafmæli sínu!

Hverjum mundi í hug koma, að nokkur stjórn hefði hugrekki til slíks, ef bændastéttin stæði sameinuð í einn sterkan landbúnaðarflokk? Og hvaða bændafulltrúi mundi þá hafa hvikað fyrir slíkum hótunum, hvað þá beygt hálsinn undir slíkt högg?

Þessum hótunum þurfa bændur að sameinast um að svara á viðeigandi hátt:

Með því að samþykkja áskoranir til þingsins um það, að breyta lögnum.

Með því að skipa sér gegn hverskonar tilraun til að svifta hinn eina allsherjarfélagsskap bændanna sjálfsákvörðunarrétti sínum.

Með því að segja við hverskonar hótunum frá æðri stöðum:

VÉR MÓTMÆLUM ALLIR!

MASONITE

pilborðin sænsku

eru óviðjafnanlega hentug til klæðninga
innan húss, á loft, veggi og gólf,

eru mjög hentug til að smíða úr þeim alls-
konar húsgögn og aðra muni til notkunar á
heimilunum,

eru fáanleg af mörgum gerðum til mismun-
andi nota.

Biðjið um sýnishorn, verðskrá og upplýsingar

**MJÓLKURFÉLAG
REYKJAVÍKUR.**

Símnefni: „Mjólk“. Sími 1125 (sex línur).

